

Респондент: Кобзар Ірина, (63 роки).

Хто записав: провідний редактор
(з видавничої діяльності та сайту)

Інформаційно-видавничого відділу
Національного музею Голодомору-геноциду
Любов Гоцуляк.

Дата запису: 17.09.2022 року.

Спосіб проведення інтерв'ю: аудіодзвінок.

Представтеся, будь-ласка. Ваше прізвище, ім'я, скільки вам років? Де на момент повномасштабного вторгнення Росії в Україну Ви знаходилися?

Я, Ірина Іванівна Кобзар, мешкала в Харкові, з 9 квітня 1959 року, коли народилася і по 27 березня 2022 року. Тому що в цей день, 27 березня, розстріляли, прилетіли прямо до нас у двір, я мешкала на Олексіївці в Харкові, недалеко від окружної, і зовсім недалеко від нас Дергачі були, прямо їх видно у нас у вікно, і все, що туди далі до кордону з Росією. Коли нам вже не було де жити, ми забрали онуків і виїхали спочатку до Ужгорода. Відправили дітей, невістку, онуків і сватів до Словаччини, в місто Трнава. Потім поїхали до Чернівців, тому що у нас там були знайомі й нам треба було документи зробити, тому що ми їхали евакуаційним потягом, його під Києвом бомбанули перший потяг і ми, коли тікали, вискакували із вагону, сумку із документами втратили, тому що дітей хватили. Треба було відновлювати документи. В Ужгороді їх не робили, і в Чернівцях їх не робили, і ми змушені були поїхати до Львова. Практично два з половиною місяці жили у Львові. Місяць відновлювали, потім не могли надіслати, там у нас довго не брали ті документи, які треба було переправити в Словаччину. А потім роз'їхалися з моїм сином, він не військовозобов'язаний і в нього білий білет, але він не поїхав з України, бо він айтишник, працює й допомагає нашій оборонці. Він відновлює підприємства зараз по всій Україні. І ми змушені були роз'їхатися, бо з ним мені їхати не було необхідності, бо він мотається по областях, то там десять днів, там тиждень, і я б не витримала таких на сьогоднішній день поїздок. Тому я поїхала до своїх колишніх студійців сюди в Прилуки, влітку була у них, а зараз, з початком навчального учбового року поїхала до Ніжина і викладаю тепер там в Ніжинському коледжі мистецтв і культури імені Заньковецької, і викладаю онлайн в Харківському національному університеті мистецтв. А взагалі – я театральна актриса. Я все своє свідоме життя працювала в Харківському державному академічному українському драматичному театрі імені Шевченка актрисою, і вже двадцять

років викладаю в Харківському національному університеті мистецтв, а до цього викладала в академії культури, так само в місті Харкові, три роки.

Розкажіть, будь ласка, як особисто для Вас та вашої сім'ї розпочалася повномасштабна війна?

Для мене особисто вона розпочалася в 2014 році, коли я, буквально на першому тижні вторгнення, поїхала зі своїми студентами і студійцями під Харків. Господи, боже ти мій, оце з мене вилетіла ця. Я місцину цю згадаю, от зараз вилетіло. Ми поїхали з концертом і з волонтеркою, вже там у нас стояла бригада з Хмельницького, прикордонників. І ми до них поїхали з концертом. І оце був перший концерт військовий. Це ще був буквально початок березня 2014 року, і я реально розуміла, що ця війна буде далі. Тобто я реально розуміла це. Можливо тому що ми їздили... Дворічна називалося це село, Дворічанський район під Харковом. Це чотирнадцять кілометрів до кордону з Росією. Можливо тому що ми їздили на фестивалі і, коли ми в Грузії були в 2010 році, я проїздила і бачила й Північну Осетію, що там було, які там блокпости. І Північну Осетію саму, коли ми проїздили Владикавказ і в центрі міста корови гуляли, кози, кури. Тобто, що сталося, яка була на той момент Грузія і яка була Північна Осетія, це було вже видно. І так, як з нами себе поводити прикордонники російські, як вони обсмювали: «Титяна. Нет, ты слыш, дорогая, Титяна. Шо это такое за имя Титяна?». Ну там же у нас паспорти були вже закордонні, і там англійською пишеться Тетяна. І вони так насміхалися. Взагалі як вони себе поводити, я реально розуміла, що нам війни не оминуть. А в чотирнадцятому я якось, для мене це не було враженням чотирнадцятого року, і далі не було, і коли почали по Харкову, в мене не було ніякого відчуття ні новизни, ні новини, ні того, що це ах раптом. У мене є світлини минулорічні, влітку, коли оці хлопців, у яких я зараз в Прилуках, приїздили до мене, я хворіла останній рік дуже сильно і вони підтримувати приїхали, і там ще був мій онук маленький. Його вже зараз перетягли через океан в Філадельфію і я поняття не маю чи побачимося взагалі. Хоча дуже в це вірю і дуже цього хочу. І йому подарували кашкета військового, і хлопці вже тоді були тереошниками. І я на них подивилася і подумала – ну от, все. Тобто це було, не знаю як сказати, як замкнувся якийсь, закрився як штальт, замкнулася якась картинка, по якій я побачила, що це продовжується далі, що ця війна буде і для мого онука війною. Можливо вся історія і моя родова, і історія України, спонукали мене думати саме так, тому що об'єктивно ми не могли уникнути цього конфлікту такого. Бо цей конфлікт різних цивілізацій і він закладений в самій основі наших взаємин з цією територією.

Скажіть, будь ласка, якими були перші дні у Харкові (24, 25, 26 лютого)?

Прильотів таких дуже сильних не було, тільки дуже сильно нам давала по голові авіація, яка над нами літала і це неможливо було пережити. Це якщо по відчуттю. Мені було відчуття, що в мене не просто волосся на шкірі піднімалося, а й шкіра піднімалася. Ми тоді онуків у коридор, навушники їм одягали, щоб вони цього не чули. І в той момент, коли дуже сильно поруч в нашому будинку пробило стіну наскрізну, і в нас все полетіло і засипало пилюкою, і все, що в нас було повипадало, поспадало, порозпадалося, вікна полетіли і ми зрозуміли, що вже все, що далі тут лишатись... Ми не мали наміру виїздити взагалі. Тобто в нас не було... У нас були зібрані речі, але якось ми не думали, що це буде настільки масштабно з перших хвилин. В багатьох місцях накривали відразу. Хоча, ну в нас недалеко, там сорок кілометрів до кордону, то реально розуміли, що це близько. Але не думала, що це буде так масовано відразу.

Але продовжували усе-таки перебувати у себе у будинку? Правильно? У квартирі Ви мешкаєте?

Ми вирішили, що поїдемо за 15 хвилин. Оце ми, після цього нальоту, коли все відлетіло, коли все розпалося і ми прибрали пилюку, сіла пилюка і ми прибрали скло, і було холодно, ми зрозуміли, що ми вже ніч не переживемо, ми приїхали в центр до друзів. А зранку, це було серед ночі, приїхали за нами друзі й зранку вони вже нас вивезли на вокзал, і ми вже їхали під Харків у селище Первомайське. Ми з речами, онуками вийшли з електрички, а свати мушили під'їхати наступною електричкою, і вже йшли по дорозі до цього Первомайського, із голосномовця почали говорити, що за годину будуть танки російські уже в цьому Первомайському. І ми, так і не дійшовши до самого селища, розвернулися і пішли на вокзал. Там під'їхали свати і ми сіли в цю ж саму електричку, доїхали до Лозової і там сіли на евакуаційний потяг. А думали відразу їхати на Чернівці, бо там у нас були друзі. Ну до кордону, щоб онуків відправити. Бо тоді вже вирішили, як почули про те, що вже можуть бути за годину російські танки, вирішили, що... Це 15 хвилин було перед тим як вирішити. Ми думали пересидіти під Харковом.

Тобто Ви поїхали не 25 березня, а 25 лютого?

Лютого! Пробачте, я сказала березня? Ні, це 27 лютого. Емоції були лише одні – вивезти онуків. Тобто була задача конкретна і все інше... Як ми в тому евакуаційному їхали практично стоячи півтори доби. Як нас розбомбили і ми в інший пересідали. І ця величезна кількість народу, і як запихували дітей, як

там хтось заходив... Я не можу взагалі сказати, що я людина по життю емоційна, я дуже емоційна на сцені, я виробила в собі такий механізм, бути зібраною, і на мою долю немало випало усіляких складних ситуацій життєвих і драматичних ситуацій. Можливо тому я звикла до того, що є задачі, які треба виконувати і всі емоції будуть потім. Так і сталося, що вже коли я потрапила до Львова, я трошки навіть розслабилася. До цього, в Чернівцях і в Ужгороді, такого не було. Я розслабилася. І навіть мені було доволі приємно. Нас прихистили у будинку, який ще недобудований був. Ми його добудовували. І лише потім, коли почали по Львову дуже сильно накидати, і коли у нас з кожного вікна в цьому будинку стояли стовпи диму, зі мною почалися істерики і нервові розлади, і псоріаз я отримала тоді, і зі шлунком проблеми. Тобто тоді, коли ти вже ніби розслабився, а потім війна тебе заново... Але, я плакала, коли Бучу звільняли, я плакала від тих речей, які не зі мною ставалися. Тобто зі мною, я чомусь була переконана, що я все витримаю, і я все пройду, і я виживу. Я не знаю як це пояснити. Це якийсь всередині сидить хтось, можливо це янгол хранитель мій, можливо це зі мною так Господь розмовляє. Але ти мусиш зробити це, бо у Львові ми займалися волонтеркою і тут в Прилуках займаємося волонтеркою. І зробили відеопроєкт «Жінки, діти і тварини України крізь війну». Ми записували відеопоезію нашої поетеси Наталки Маринчак, яка в Харкові залишилася, вона там волонтерка, і вона дочка священника, і вони там залишаються. Це українська церква. Вона пише поезію і зі всього світу жінки, діти, які полишили Харків або там знаходяться, записували ці відеоролики. І у нас 40 відеороликів в Ютубі. Взагалі цей проєкт весь називається «Свого не віддамо». Зробили концерт «Свого не віддамо», там де пісні, які в українців крали московити. Ми їх заново переспівали й вже тричі виступали з цим концертом. Тобто в мене немає всередині жалів, плачів і паніки, немає взагалі, в принципі. Можливо тоді, коли прилітало, і я реально розуміла у Львові, особливо коли це дуже близько, а будиночок він такий не прилаштований для того, щоб там ховатися. Він звичайний будинок, хостел для студентів, які приїжджають на навчальний рік пережити там. Ні, там тепло, там все є, щоб там жити, але там немає стін. Ось як тут в Прилуках, при всіх справах тут є погріб, тут є врешті-решт дім добротний, а там це все таке, ми його називали будиночок Наф Нафа, цього поросяти, який з казочки про поросят. Там були моменти жаху, коли тряслось все і ми збігали вниз по сходах бігом і там сиділи, в самому низу будинку біля дверей. Там були моменти страху. Але в принципі були тільки внутрішні задачі що зробити. Навіть тут, коли в нас служби... Я тут часто дуже відвідую собор в Прилуках, тут фантастичний панотець, він нам дав прихисток у Львові. І взагалі ми багато років знайомі. І

навіть коли починалися сирени або сюди прилітало по Прилукам, ми були в храмі й ніхто з людей нікуди не тікав, всі зібрані.

Скажіть, будь ласка, кого Ви вважаєте винним у цій війні? Це військове, політичне керівництво Росії, чи самих росіян?

Я думаю, що... Це таке не дуже коректне питання. Простіть, бо ця війна – світова війна, якби її не називали зараз. Це світова криза. І дуже багато чого ще буде змінюватися в плані провокацій, приводу для війни. Все одно це момент небажання жити цілого російського народу, бо у них бажання красиво вмерти, всьому світу щось довести, що вони вміють красиво вмерти. Я думаю, що вони мабуть так не будуть відповідати, хоча можливо таки ми до цього доживемо. Весь народ, який обирає диктатора диктатором 20 років, весь народ, який бездумно іде за іпотечку воювати, за тридцять срібняків вбивати і нищити. Ось нова інформація про Харківську область. Шість чи вісім катівень, шість тільки в Ізюмі. Катівні! Початок XXI століття! Середина Європи! Це який такий народ, це ж не Путін там у нас є, це ж у нас в Харківській області, в Ізюмі, був не Путін...